

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS POLITIKŲ, TEISĖJŲ IR VALSTYBĖS PAREIGŪNŲ DARBO APMOKĖJIMO ĮSTATYMO 4 STRAIPSNIO 1 IR 2 DALIŲ, 5 STRAIPSNIO 1 IR 3 DALIŲ, 7 STRAIPSNIO 3 DALIES 1 PUNKTO, 4, 5 IR 6 DALIŲ, ŠIO ĮSTATYMO PRIEDĖLIO II SKIRSNIO, LIETUVOS RESPUBLIKOS 2000 METŲ VALSTYBĖS BIUDŽETO IR SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETŲ FINANSINIŲ RODIKLIŲ PATVIRTINIMO ĮSTATYMO 6 PRIEDĖLIO, LIETUVOS RESPUBLIKOS 2000 METŲ VALSTYBĖS BIUDŽETO IR SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETŲ FINANSINIŲ RODIKLIŲ PATVIRTINIMO ĮSTATYMO PAKEITIMO ĮSTATYMO 9 STRAIPSNIO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1991 M. LAPKRIČIO 29 D. NUTARIMO NR. 499 „DĖL VALSTYBINĖS VALDŽIOS, VALSTYBĖS VALDYMO IR TEISĖSAUGOS ORGANŲ VADOVŲ BEI KITŲ PAREIGŪNŲ LAIKINOS BANDOMOSIOS DARBO APMOKĖJIMO TVARKOS“, LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1997 M. BIRŽELIO 24 D. NUTARIMO NR. 666 „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ TEISĖJŲ, PROKURATŪROS SISTEMOS IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS SAUGUMO DEPARTAMENTO PAREIGŪNŲ BEI KITŲ DARBUOTOJŲ DARBO APMOKĖJIMO“, LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1999 M. GRUODŽIO 28 D. NUTARIMO NR. 1494 „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1997 M. BIRŽELIO 30 D. NUTARIMO NR.689 „DĖL TEISĖTVARKOS, TEISĖSAUGOS IR KONTROLĖS INSTITUCIJŲ VADOVAUJANČIŲJŲ PAREIGŪNŲ IR VALDININKŲ DARBO APMOKĖJIMO" DALINIO PAKEITIMO" ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2001 m. liepos 12 d.

Vilnius

[...] Vienas iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra teisinio saugumo principas. Jis reiškia valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti teisinių santykių subjektų teises, taip pat įgytas teises, gerbti teisėtus interesus bei teisėtus lūkesčius. Principo paskirtis - laiduoti asmens pasitikėjimą savo valstybe ir teise. [...] teisinio saugumo imperatyvas suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus pačiam teisiniam reguliavimui. Jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai. Žemesnio lygmens teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnio lygmens teisės aktams, ir joks teisės aktas negali prieštarauti Konstitucijai. Teisės norminiai aktai turi būti nustatyta tvarka paskelbiami, ir su jais turi turėti galimybę susipažinti visi teisinių santykių subjektai. [...] šis principas apima ir keletą reikalavimų, susijusių su teisinio reguliavimo galiojimu. [...] teisinį reguliavimą galima keisti tik laikantis iš anksto nustatytos tvarkos ir nepažeidžiant Konstitucijos principų ir normų, būtina inter alia laikytis principo *lex retro non agit*, teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių, turi būti užtikrinamas jurisprudencijos tęstinumas.

[...] Teisinio saugumo principo turi laikytis visos valstybinės valdžios institucijos, visų pirma Seimas, kuris leidžia įstatymus. Ypač svarbu, kad šio principo laikytųsi įstatymų leidėjas, reguliuodamas Konstitucijoje įtvirtintų asmens teisių ir laisvių įgyvendinimą, kad nepagrįstai nebūtų pabloginta asmens teisinė padėtis, kad nebūtų paneigtos įgytos teisės, teisėti interesai bei teisėti lūkesčiai.

[...] Teisinio saugumo principas suponuoja ir tai, kad jei dėl valstybinės valdžios institucijų veiksmų ar sprendimų yra pažeidžiamos asmens teisės, asmeniui turi būti garantuota šių teisių veiksminga teisminė gynyba. Viena iš būtinų tokios gynybos sąlygų - teisėjo ir teismų nepriklausomumas ir nešališkumas. Taigi teisėjo ir teismų nepriklausomumo garantijos yra reikšmingos ir kiekvieno visuomenės nario teisinio saugumo užtikrinimo požiūriu.

[...] Į teisėją negalima žvelgti vien kaip į teisingumo funkciją vykdančią asmenį. Teisėjas yra visuomenės narys. Jis, kaip ir kiekvienas asmuo, turi teisę ginti savo teises, teisėtus interesus bei teisėtus lūkesčius. Visuotinai pripažįstama, kad teisinio saugumo principo paskirtis - užtikrinti asmens pasitikėjimą savo valstybe ir teise. Ne mažiau svarbu ir tai, kad patys teisėjai, kurie vykdo teisingumą, pasitikėtų savo valstybe ir teise.

[...] teisėjas gali vykdyti teisingumą tik būdamas nepriklausomas nuo byloje dalyvaujančių šalių, valstybinės valdžios institucijų, pareigūnų, politinių ir visuomeninių susivienijimų, fizinių ir juridinių asmenų. [...] „Valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, Seimo narių ir kitų pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų ar piliečių kišimasis į teisėjo ar teismo veiklą draudžiamas ir užtraukia įstatymo numatytą atsakomybę.“

[...] nepriklausomumas yra ne privilegija, o viena svarbiausių teisėjo ir teismo pareigų, kylanti iš Konstitucijoje garantuotos asmens teisės turėti nepriklausomą ir nešališką ginčo arbitražą.

[...] Teisėjo nepriklausomumas yra užtikrinamas nustatant teisėjo įgaliojimų trukmės neliečiamumo, teisėjo asmens neliečiamumo, teisėjo socialinio (materialinio) pobūdžio garantijas, įtvirtinant teisminės valdžios, kaip visavertės, savivaldą, finansinį ir materialinį techninį aprūpinimą. [...] Šios garantijos yra tarpusavyje glaudžiai susijusios, todėl visuotinai pripažįstama, jog pažeidus kurią nors iš teisėjo ir teismų nepriklausomumo garantijų gali būti pakenkta teisingumo įgyvendinimui, kiltų pavojus, kad nebus užtikrinamos žmogaus teisės ir laisvės.

[...] teisėjo ir teismų nepriklausomumo garantijų sistema nesudaro jokių prielaidų, kuriomis prisidengdamas teisėjas galėtų vengti tinkamai atlikti savo pareigas, aplaidžiai nagrinėtų bylas, neetiškai elgtųsi su byloje dalyvaujančiais asmenimis, pažeistų žmogaus teises ir orumą. Teisėjai turi saugoti savo profesijos garbę ir prestižą. Todėl teisminės valdžios savireguliacijos ir savivaldos sistema privalo užtikrinti, kad teisėjai deramai atliks savo pareigas, kad kiekvienas neteisėtas ar neetiškas teisėjo poelgis bus deramai įvertintas. [...] bet kokie mėginimai mažinti teisėjo atlyginimą ar kitas socialines garantijas arba teismų finansavimo ribojimas yra traktuojamas kaip kėsinimasis į teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo socialinio (materialinio) pobūdžio garantijas.

[...] Teisėjo atlyginimo ir kitų socialinių garantijų konstitucinės apsaugos imperatyvas kyla iš Konstitucijos 109 straipsnyje įtvirtinto teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo siekiant teisingumą vykdančius teisėjus apsaugoti tiek nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių poveikio, tiek nuo kitų valdžios įstaigų ir pareigūnų, politinių ir visuomeninių organizacijų, komercinių ūkinių struktūrų, juridinių ir fizinių asmenų įtakos. Pažeidus konstitucinį teisėjo ir teismų nepriklausomumo imperatyvą sudaromos prielaidos padaryti teisminę valdžią priklausomą nuo politinės konjunktūros.

[...] net jei ir būtų taip, kad teisėjų atlyginimai, atsižvelgiant į sudėtingą Lietuvos ekonominę būklę, būtų sumažinti, tai neturi ir negali daryti įtakos teisingumo vykdymui.

[...] teisminė valdžia yra formuojama ne politiniu, bet profesiniu pagrindu. „Teisėjas pagal jo atliekamas pareigas negali būti priskirtas prie valstybės tarnautojų. Iš jo negali būti reikalaujama vykdyti kokią nors politikos kryptį. Teismų praktiką formuoja tik patys teismai, taikydami teisės normas. Žmogaus teises ir laisves teisėjas užtikrina tuo, kad vykdo teisingumą remdamasis Konstitucija ir įstatymais“.

[...] Teisėjas negali užimti jokių kitų renkamų ar skiriamų pareigų, dirbti verslo, komercijos ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse. [...] Teisėjas gali gauti tik teisėjo atlyginimą, mokamą iš valstybės biudžeto. Jokio kito atlyginimo, išskyrus užmokestį už pedagoginę ar kūrybinę veiklą, jis negali gauti.

[...] Nustatytu draudimu siekiama užtikrinti teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą - būtinas teisingumo įgyvendinimo sąlygas. Kartu pažymėtina, kad teisėjų pareigų nesuderinamumas su kitomis pareigomis ar darbu suponuoja ir valstybės pareigą nustatyti teisėjo orumą bei profesinį statusą atitinkantį atlyginimą ir socialines garantijas.